

Rimas Žaromskis

Nemuno delta

Rimas Žaromskis

Nemuno delta

Monografija

Klaipėda
2013

UDK 556.5(282.05)(474.5:470+571)(091)

Ža63

Išleisti rekomendavo:

Klaipėdos universiteto Baltijos pajūrio aplinkos
tyrimų ir planavimo institutas

Recenzavo:

prof. habil. dr. Algimantas Česnulevičius
(Lietuvos edukologijos universitetas, Geografijos ir turizmo katedra)
prof. habil. dr. Kęstutis Kilkus
(Lietuvos MA tikrasis narys)

Monografijoje nagrinėjama Lietuvos ir Rusijos Kaliningrado srityje plytinčios Nemuno deltos gamtos komplekso kaita, įvykusi per paskutiniuosius 400–500 metų. Autorius remiasi įvairių laikotarpių kartografine medžiaga, savo ir kolegų paskutinių dešimtmečių tyrinėjimais, gausiais literatūros duomenimis. Darbe akcentuojamas hidrografinių procesų, antropogeninės veiklos ir netgi socialinių-ekonominių procesų vaidmuo hidrografinio tinklo, deltos ir avandeltos ploto kaitos, gamtonaudos virsmams ir gamtosaugos idėjoms. Knyga skirta plačiam hidrologų, geomorfologų, ekologų, vandens ūkio ir hidrotechnikos specialistų ratui, universitetų studentams bei visiems besidomintiesiems Mažosios Lietuvos gamtinės aplinkos kaita

Viršelyje panaudotas C. Hennenbergerio 1576 m. Prūsijos žemėlapio fragmentas iš W. ir J. Blaeu atlaso „Theatrum orbis terrarum“ M 1: 500 000. Amsterdamas, 1640
Priešlapyje panaudota Sauliaus Gulbinsko nuotrauka

© Rimas Žaromskis, 2013

© Klaipėdos universiteto leidykla, 2013

ISBN 978-9955-18-759-2

Turinys

1. Įvadas ir darbo metodika // 7
2. Pirmosios žinios apie Nemuno deltą // 12
3. Upių deltų klasifikacijos ir sąvokų problemos // 18
 - 3.1. Klasifikacijų įvairovė // 18
 - 3.2. Deltos lyguma // 20
 - 3.3. Deltos frontas // 24
 - 3.4. Avandelta // 25
4. Nemuno deltos tyrimų istorija // 28
5. Šiuolaikinės Nemuno deltos raida // 34
6. Deltos hidrologijos ypatumai // 37
 - 6.1. Vandens lygiai // 37
 - 6.2. Srovės // 44
 - 6.3. Ledo reiškiniai deltoje // 47
 - 6.4. Upių potvyniai ir jų padariniai Nemuno deltoje // 52
7. Vaginių procesų ypatumai // 61
 - 7.1. Rusnė ir Gilija // 61
 - 7.2. Atmata // 69
 - 7.3. Skirvytė // 81
 - 7.4. Vytinė // 92
 - 7.5. Pakalnė // 98
8. Deltos frontinės dalies dinamika // 104
 - 8.1. Nuosėdų pernašos į deltos frontą bendrieji ypatumai // 104
 - 8.2. Gilijos deltos fronto segmentas // 107
 - 8.3. Skirvytės–Atmatos deltos fronto segmentas // 124
9. Morfodinaminiai ir litodinaminiai procesai avandeltoje // 163
 - 9.1. Pietinė avandentos dalis // 163
 - 9.2. Šiaurinė avandelto dalis // 172
 - 9.2.1. Skirvytės avandelto sektorius // 172
 - 9.2.2. Atmatos avandelto sektorius // 187
10. Antropogeninė deltos aplinkos kaita // 204
 - 10.1. Natūralių vandens kelių įsisavinimo etapas // 204
 - 10.2. Hidrografinio tinklo pertvarkos ir agrarinio kraštovaizdžio kūrimo etapas // 209
 - 10.3. Rusnės vagos reguliavimas // 218

11. Nemuno deltos gamtonaudos virsmai XX amžiuje // 229
11.1. Laikotarpis iki II pasaulinio karo // 229
11.2. Nemuno deltos pokyčiai po II pasaulinio karo // 241
11.2.1. Kairiakrantė (rusiškoji) deltos dalis // 241
11.2.2. Dešiniakrantė (lietuviškoji) deltos dalis // 248
12. Apibendrinimas // 266
Literatūra // 282
Lietuviškų, vokiškų ir rusiškų pavadinimų rodyklė, remiantis MLE duomenimis // 294
Summary // 296